

MEZŐ ANDRÁS

1939. november 28. – 2003. december 31.

2003-ban több nagy veszteség is érte a magyar névtudományt. Először Kiss Lajos február 16-án bekövetkezett halála, majd amitől egész évben rettegünk: hosszú és kegyetlen szenvedés után eltávozott körünkől Mező András barátunk, kollégánk, sokaknak munkatársa, még többeknek mestere, az önelvű magyar onomatológia elkötelezettje, szorgalmas és eredményes munkása, a helynévkutatás teoretikusa és pragmatikus művelője.

Sokoldalú munkásságából mindig kiemelkedett névtani tevékenysége, s ő maga is elsősorban helynévkutatónak tartotta magát, csak mellette volt nyelvész és történész. A három tudomány azonban összeforrott tevékenységében, munkáiban. Folyóiratunk munkatársai és olvasói elsősorban az onomatológia kiváló művelőjét gyászolják, halála valamennyiönket lesújt, s nemcsak mert tudományágunknak, a névtudománynak nagy veszteség, hanem azért is, mert mindnyájunknak segítőkész, felejtethetetlen, kedves barátja, hű társa jóban-rosszban: mulatásban, nótázásban, a magyarság féltésében, népünkért való aggodásban, egymás megbecsülésében, szeretetében.

Tudományos pályáját Debrecenben megvédett doktori dolgozatával kezdte 1965-ben, melynek címe „Nyírbogdány földrajzi nevei” volt. Ezzel vált névtanossá, s maradt egész életében. Kötődése Északkelet-Magyarországhoz mivel sem bizonyítható jobban, mint első könyvének címevel: „A Baktalórántházi járás földrajzi nevei” (Nyíregyháza, 1967. 225 lap) vagy Németh Péterrel együtt kiadott szótára, „Szabolcs-Szatmár megye történeti-etimológiai helységnévtára” (Nyíregyháza, 1972. 160 lap). A személynévkutatás témaköréből való a „Várdai-birtokok jobbágynevei a XV. század közepén” (Kisvárd, 1970. 40 lap) vagy „Szabolcs megye rovasadó-összeírása 1453-ban” (Acta Academiae Pedagogicae Nyíregyháziensis. Irodalom és Nyelvtudomány. X/B. 1985: 103–14) és sok más, országos és helyi kiadványban, különösen a Szabolcs-Szatmári Szemle (majd Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle) köteteiben megjelent tanulmánya, cikke. Később e Szemle főszerkesztője is volt egészen haláláig.

Kandidátusi értekezése, amelyet 1973-ban védett meg „A magyar hivatalos községnévadás” címet viselte, s két kötetben jelent meg: „A magyar hivatalos helységnévadás” (Akadémiai K. 1982. 407 lap), majd „Adatok a magyar hivatalos helységnévadáshoz” (a Bessenyei György Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszéke kiadása, 1999. [I] 575 lap). 1996-ban megvédett akadémiai doktori értekezése először „A templomcím a magyar helységnevekben. 11–15. század” (Budapest, 1996. 314 lap), majd kibővítve, az oltár-, kolostorcímekkel és ispotályelnevezésekkel is megtoldva látott napvilágot „Patrocíniumok a középkori Magyarországon” címmel (Budapest, 2003. 546 lap).

Közben sok olyan tanulmánya jelent meg, amely új irányt szabott a magyar onomatológiának, mint például „Megjegyzések a laza szerkezetű földrajzi nevekhez” (MNy. 1968: 51–6), „A belterületi hivatalos névadás néhány sajátossága” (MNy. 1969: 198–204), hasonló a „Közösségi név – mesterséges név” (NytudÉrt. 70. sz. 1970: 315–20), amelynek hatása az országhatáron kívül is számottevő lett, továbbá „A helynevek

vándorlása a középkorban” MNyTK. 170. sz. 1985: 23–8), „A típusváltás. Egy fejezet helységneveink élettanából” című (MNyTK. 183. sz. 1989: 143–6), amelyben hasonlóképp általános érvényű névtudományi kérdést fejtegetett.

Igen sok szép munkája látott napvilágot a Névtani Értesítőben, amelynek 1979-ben alapító szerkesztőtársa volt, s mindvégig cikkekkkel, tanulmányokkal támogatta a magyar névtudomány első és hányatott sorsú periodikáját. Itt megjelent írásai közül kiemelkedik „Félegyháza” (1979. 1: 14–20), „Ágasegyháza” (1980. 4: 10–4), „Móregyháza = Nyíregyháza?” (1981. 5: 3–6), „Egyszeri helységnevek a középkorban” (1993. 15: 232–5), „Patrocíniumi helységneveink és névadóik mennyiségi összefüggései” (1995. 17: 25–9), „Régi utcanevek Szatmárban és másutt” (1997. 19: 99–104). E folyóirat 21. számát Mező András 60. születésnapjára ünnepi kötetnek jelentette meg a szerkesztőség, s átérezve az ünnepelt munkásságának jelentőségét, kedves barátságának, szeretetének viszonzási igényét, 86 kutató, többségében magyar névtanos tisztelt benne egy-egy tanulmányal.

Sokoldalú és mélyreható tevékenységének tényére csak hiánya döbbsen rá igazán bennünket: barátait, munkatársait, tanítványait. Valamennyien fájdalommal, de az emlékezés sok szép élményével búcsúzunk tőle, akinek munkássága, sok könyve forrás és tanulság a névtudomány számára, amíg magyar nyelvet beszélnek valahol, amíg a névtannak művelői, kutatói lesznek e világban.

HAJDÚ MIHÁLY

MEZŐ ANDRÁS SZAKIRODALMI MUNKÁSSÁGA

Mindeddig nem jelent meg bibliográfia Mező András munkásságáról. A 60. születésnapjára készült kötet: a Névtani Értesítő 21. számának szerkesztésekor ki gondolt arra, hogy hamarosan lezárul életútja, s közre kellene adni tanulmányainak jegyzékét. Most, búcsúztatásának szomorú alkalma teszi szükségessé tudományos tevékenységének bemutatását. Az alábbi összeállítás nem teljes, de remélhetőleg így is hiteles képet ad Mező András szakmai – s azon belül elsősorban a névtani – munkásságáról.

1964

Nyelvművelési kérdések. Szabolcs-Szatmár Megyei Nevelő 3: 25–6.

A földrajzinév-gyűjtés jelentősége és módszere. Szabolcs-Szatmár megyei feladatok.

Szabolcs-Szatmár Megyei Nevelő 4–5: 50–3.

1965

Nyírbogdány történeti földrajzi nevei, Nyíregyháza

1966

A földrajzi nevek és a településtörténet. Szabolcs-szatmári Szemle 2. sz. 91–6.

Nyíregyháza. Magyar Nyelvjárások 12: 137–42.